

2. Презентація проекту структури нового валютного регулювання НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=77669399&cat_id=55838.

3. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Підруч. / А.В. Сілакова, Г.І. Лановська, Н.І. Климаш, [та ін.] за заг. ред. Т.А. Говорушко. – Львів «Магнолія 2006», 2015. – 224 с.

Анна СМОЛЬНИЦЬКА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к. е. н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г.М.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСТРУМЕНТІВ І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

В сучасних умовах питання щодо побудови ефективної грошово-кредитної політики є надзвичайно актуальним, адже вона впливає на такі важливі макроекономічні показники, як рівень інфляції, обсяг грошової маси та грошових агрегатів, ставку рефінансування, ВВП, що в кінцевому підсумку чинить вплив на фінансовий стан держави, окремих суб'єктів та в цілому на соціально-економічне становище в країні.

Держава в рамках грошово-кредитної політики намагається впливати на економічні процеси, застосовуючи при цьому різні важелі та елементи грошово-кредитного регулювання. Процес регулювання економічних процесів в Україні поділяється на два етапи. На першому етапі Національний банк України запроваджує заходи щодо зміни важелів грошово-кредитної політики. На другому етапі відбувається передача впливу цих змін на: ділову активність суб'єктів господарювання, ціноутворення, інвестування капіталів, зайнятість, попит споживачів та інше [1, с.87; 3, с. 433].

Аналізуючи досвід та сучасні реалії України, можна відзначити, що зараз основним вектором нашої монетарної політики є забезпечення цінової стабільності з використанням режиму інфляційного таргетування. Таргетування інфляції – монетарний режим, який передбачає відповідальність центрального банку за дотримання проголошеного значення офіційного показника інфляції (таргету) протягом визначеного періоду часу. Відповідальність центрального банку обумовлена можливістю використання усього переліку інструментів монетарної політики у випадку загрози недотримання визначеного значення таргету [5]. Для досягнення мети забезпечення цінової стабільності НБУ використовує наступні інструменти [8]:

1. зміна ключової процентної ставки грошово-кредитної політики – процентної ставки за операціями Національного банку, що мають найбільший вплив на стан грошово-кредитного ринку. Ключова процентна ставка буде або ставкою за операціями з надання ліквідності (наприклад, за операціями рефінансування), або за операціями зі стерилізації (наприклад, проведення тендерів з розміщення депозитних сертифікатів Національного банку);

2. операції тонкого налаштування та структурні операції регулювання ліквідності, тобто тендери рефінансування та тендери з розміщення депозитних сертифікатів Національного банку;

3. обов'язкове резервування. Цей інструмент використовується для регулювання ліквідності банківської системи;

4. інтервенції на валютному ринку з метою нарощення до належного рівня міжнародних резервів, згладжування надмірних коливань обмінного курсу.

Серед вищезначених показників НБУ робить акцент на використанні зміни ключової процентної ставки, а всі інші інструменти є допоміжними. В таблиці 1 наведена динаміка облікової ставки НБУ за період з 2010 по 2017 роки. Як показує її аналіз, за вищевказаний проміжок часу її максимальне значення становило 30% (з 04.03.2015 року).

Таблиця 1

Динаміка облікової ставки НБУ

Період	2017			2016			2015			2014	2013	2012	2010
	26.05	14.04	03.03	09.12	16.09	27.05	18.12	28.08	04.03	17.07	10.06	23.03	08.07
%річних	12,5	13	14	14	15	18	22	27	30	12,5	7	7,5	8,5

Джерело: [4]

Потім НБУ почав проводити політику зі зниження її значення. І з 26.05.2017 вона становила 12,5%, на кінець 2018 року – 18 %. У планах НБУ подальше зниження облікової ставки НБУ з метою зниження вартості кредитних ресурсів та активізація процесу кредитування.

Аналізуючи грошово-кредитну політику України у 2016 році, можна виділити ряд її особливостей:

- підтримання цінової стабільності та повномасштабне використання режиму інфляційного таргетування. Так, у 2016 році рівень інфляції було зафіксовано на рівні 12,4%, що відповідало встановленим значенням та орієнтирам, які були визначені в Основних напрямках грошово-кредитної політики України на середньострокову перспективу.

- використання режиму плаваючого валютного курсу та подальша лібералізація валютних відносин;

- зростання золотовалютних резервів Національного банку на 17%;

- активний продаж депозитних сертифікатів НБУ з метою підтримки ліквідності банків за умови значних кредитних ризиків;

- приведення діяльності НБУ у відповідність до європейських норм та стандартів в галузі підвищення прозорості його діяльності, перебудови функцій та упровадження проектного та процесного підходів, скорочення видатків. Зазначимо, що НБУ, виконуючи свою базову функцію з забезпечення цінової стабільності та безперебійної, ефективної роботи банківської системи, у 2016 році перерахував до державного бюджету України 35,5 млрд.грн. прибутку [4];

- оновлено «дорожню карту реформ» – Комплексну програму розвитку фінансового сектору до 2020 року, внесені поправки сприятимуть подальшій оптимізації грошово-кредитної політики;[5]

- діяльність, спрямована на відновлення бази фондування, визнання реальної якості активів та виконання програм докапіталізації практично усіма банками;

- проведення масштабного стрес-тестування 60 найбільших банків України з метою реальної оцінки ситуації у банківській сфері та її подальшої стабілізації. Із 60 банків, які пройшли стрес-тестування, 21 банк не потребував докапіталізації, а дев'ять вже виконали програму докапіталізації. Докапіталізація сприятиме стабільності фінансового сектору в довгостроковому періоді.

У таблиці 2 наведено дані щодо індексів споживчих цін (ІСЦ) в Україні з 2000 по 2017 рік. Як показує її аналіз, найвищий показник ІСЦ спостерігався у 2015 році (143,3%), а вже в 2016 році цей показник знизився до 112,4% завдяки проведенню ефективної грошово-кредитної політики.

Протягом 2016 року НБУ проводив політику щодо виведення з ринку тих банків, які не відповідають нормативним вимогам НБУ. Така політика повинна привести до того, що на ринку залишаться платоспроможні, ефективні банки, що матиме важливе значення для підвищення рівня довіри до банківської системи.

Таблиця 2

Зведена таблиця Індексів споживчих цін в Україні з 2000-2017рр.

	Січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	Жовтень	листопад	грудень	За рік
2000	104,6	103,3	102,0	101,7	102,1	103,7	99,9	100,0	102,6	101,4	100,4	101,5	125,8
2005	101,7	101,0	101,6	100,7	100,6	100,6	100,3	100,0	100,4	100,9	101,2	100,9	110,3
2010	101,8	101,9	100,9	99,7	99,4	99,6	99,8	101,2	102,9	100,5	100,3	100,8	109,1
2015	103,1	105,3	110,8	114,0	102,2	100,4	99,0	99,2	102,3	98,7	102,0	100,7	143,3
2016	100,9	99,6	101,0	103,5	100,1	99,8	99,9	99,7	101,8	102,8	101,8	100,9	112,4
2017	101,1	101,0	101,8	100,9	101,3	101,6	100,2	99,9	102,0	101,2	100,9	101,0	113,7

Джерело: [6]

Важливим позитивним моментом є те, що при розробці основних напрямів грошово-кредитної політики на 2017 рік вперше була залучена наукова громадськість і широкі експертні кола, брали участь Вища експертна рада й Громадська колегія. Це значно покращило якість розробленого документа. Раніше розробкою основного монетарного документа займалося лише НБУ при сприянні інших державних інституцій. Аналізуючи основні положення цього документа, варто відзначити важливий момент – НБУ сприяє фінансовій стабільності, у тому числі стабільності банківської системи за умови, коли це не перешкоджає досягненню цілі щодо цінової стабільності.

Отже, можна констатувати, що основним вектором грошово-кредитної політики у 2017 році було забезпечення цінової стабільності. Пріоритетом діяльності НБУ щодо реалізації грошово-кредитної політики є утримання інфляції в рамках запланованого показника у 2017 році $8\% \pm 2\%$, у 2018 році – $6\% \pm 2\%$, у 2019 і надалі – $5\% \pm 1\%$. Тобто, пріоритетом діяльності НБУ має бути зниження інфляції до однозначного показника і утримання його на такому рівні в середньостроковій перспективі.

Планується, що роль валютних інтервенцій поступово буде скорочуватися у міру зняття адміністративних обмежень і поглиблення валютного ринку. Однак процес

валютної лібералізації повинен бути поступовим, щоб не зашкодити виконанню цілей щодо цінової і фінансової стабільності.

Підводячи підсумки, можна систематизувати основні напрями грошово-кредитної політики України на 2016–2020 роки [6].

1. Беззаперечна пріоритетність досягнення та підтримання цінової стабільності порівняно з іншими цілями та завданнями грошово-кредитної політики.

2. Режим плаваючого обмінного курсу. Обмінний курс значною мірою визначатиметься ринковими умовами без попереднього встановлення бажаного або прогнозного значення.

3. Перспективний характер прийняття рішень, які ґрунтуються на макроекономічній основі. Рішення щодо параметрів грошово-кредитної політики ґрунтуються на комплексному макроекономічному аналізі та прогнозі.

4. Прозорість діяльності Національного банку.

5. Інституційна, фінансова та операційна незалежність НБУ. Національний банк не використовуватиме інструменти грошово-кредитної політики для досягнення будь-яких цілей, які загрожуватимуть досягненню цінової стабільності.

Що ж було зроблено НБУ уже в 2017 році для досягнення вищезначених цілей:

- основні зусилля НБУ спрямовані на підтримання цінової стабільності. Хоча за підсумками 2017 року інфляція була дещо вищою, ніж очікував НБУ, вона все ж не вийшла суттєво за межі встановленого на 2017 рік таргету;

- подальше зниження облікової ставки, що в середньостроковій та довгостроковій перспективі сприятиме зниженню відсоткових ставок за кредитами, які видають банки, та сприятиме активізації кредитування;

- НБУ демонстрував на практиці посилення прозорості своєї діяльності, оприлюднюючи необхідну інформацію на своєму офіційному сайті. Значним досягненням у цьому напрямку є публікація Річного звіту НБУ, Інфляційний звіт Національного банку України, Звіту НБУ про фінансову стабільність, постійні прес-релізи щодо базових рішень регулятора у сфері грошово-кредитної політики, проведення наукових семінарів, конференцій.

- НБУ визначив нові критерії розподілу банків на окремі групи, такий розподіл не буде застосовуватися для наглядових цілей, а буде використовуватися виключно для більш детального та ефективного представлення результатів діяльності банківської системи України;

- НБУ пом'якшив встановлений раніше графік докапіталізації;

- послаблення антикризових обмежень та валютна лібералізація. - Національний банк установив чіткі вимоги до діяльності кредитних посередників у сфері споживчого кредитування відповідно до Закону України «Про споживче кредитування». Ці вимоги сприятимуть тому, що кредитні посередники надаватимуть споживачам банківських послуг більш повну інформацію про банки, банківські продукти, умови отримання кредитів, а також нести будуть за це відповідальність перед споживачами. Це сприятиме розвитку та підвищенню прозорості ринку споживчого кредитування в Україні.

Враховуючи вище значені тенденції, варто звернути увагу на те, що сьогодні багато експертів підтверджують факт того, що більшість проблем, які перешкождали реалізації ефективної грошово-кредитної політики та банківської системи, подолано, банки мають достатньо капіталу та ліквідності, щоб відновити кредитування економіки, що стане надійним підґрунтям для забезпечення сталого економічного розвитку України.

Таким чином, головною метою грошово-кредитної політики України в сучасних умовах та в середньостроковій перспективі є забезпечення цінової та фінансової стабільності задля забезпечення передумов сталого економічного розвитку, адже низький рівень інфляції піде на користь всім учасникам економічного процесу (держава, населення, підприємства). Основним інструментом, який є в арсеналі НБУ, для досягнення вищезначеної мети є активне використання та коригування ключової процентної ставки – процентної ставки за операціями регулювання ліквідності, які мають найбільший вплив на стан грошово-кредитного ринку.

У контексті оптимізації розробки та реалізації грошово-кредитної політики НБУ повинен і надалі підвищувати прозорість своєї діяльності шляхом розкриття повної, достовірної інформації щодо базових напрямів своєї діяльності. Такі дії сприятимуть підвищенню довіри до регулятора зі сторони громадськості та більш чіткого розуміння його дій щодо грошово-кредитної політики.

Грошово-кредитна політика Національного банку буде також спрямована й на виконання таких цілей, як підтримання режиму плаваючого обмінного курсу та нарощення рівня міжнародних резервів, а також здійснення контролю за зростанням грошових агрегатів відповідно до програми співпраці з МВФ.

Зараз роздрібні реальні процентні ставки банків все ще залишаються на досить високому рівні, слабкою залишається кредитна активність банків. Причиною цього є збереження значних кредитних ризиків та високого рівня боргового навантаження у корпоративному секторі, але ті інструменти, які зараз активно використовує НБУ, мають дати позитивний ефект і активізувати процес кредитування.

Таким чином, можемо констатувати, що грошово-кредитна політика України є важливим інструментом регулювання економіки. І підвищення її дієвості, ефективності спричинить позитивний вплив на соціально-економічне становище країни в цілому і дозволить досягти тих стратегічних цілей і завдань, які ставить перед собою держава.

Література:

1. Бандурка О.М., Петрова К.Я., Удодова В.І. Державне регулювання економіки: Підручник. – Х.: Вид-во Університету внутрішніх справ, 2000 – 160с.
2. Гриньова В.М., Новікова М.М. Державне регулювання економіки: Підручник. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007 – 736с.
3. Гриценко А.А. Яка грошово-кредитна політика потрібна Україні [Електронний ресурс]/А.А.Гриценко. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/?p=5030>
4. Грошово-кредитна та фінансова статистика НБУ. Офіційний сайт Національного банку України. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
5. Дорожня карта Національного банку України з переходу до інфляційного таргетування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/>
6. Індеси споживчих цін за 2000–2017 роки (Україна) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>
7. Інфляційний звіт Національного банку України за квітень 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/>
8. Закон України «Про Національний банк України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14
9. Звіт про фінансову стабільність за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/>
10. Забчук Г. Активізація банківського кредитування реального сектору економіки як передумова відновлення економічного зростання [Текст] / Г. Забчук // Економічний аналіз.– Том 28. №1 – Тернопіль, 2018. С. 172-177.